FACTSHEET

Klimaat- en gedragspsycholoog

De rol van psychologen bij een transitie naar een toekomstbestendige klimaat-vriendelijke samenleving.

In deze factsheet lichten we toe wat een klimaat- en gedragspsycholoog[1] doet en wat de toegevoegde waarde is voor beleidsmedewerkers, projectleiders of coördinatoren.

De mens verandert het klimaat

Menselijke activiteiten leiden tot opwarming van de aarde en een minder stabiel klimaat. De gevolgen hiervan zijn duidelijk zichtbaar, onder andere door hetere en langere zomers, vaker extreme regen en droogte en een verlies aan biodiversiteit. Daarnaast heeft dit impact op de samenleving door bijvoorbeeld duurder voedsel, stijgende energieprijzen en geopolitieke spanningen. Collectieve gedragsverandering, bijvoorbeeld op het gebied van eten, mobiliteit, kleding, woning en energie kan verdere opwarming van de aarde beperken. Dit draagt bovendien bij aan een betere gezondheid en sociale samenhang.

Gedragsverandering is noodzakelijk om weerbaar te zijn en ons aan te passen aan een minder stabiel klimaat.

Individuen hebben invloed als burger, medewerker in een organisatie, consument, investeerder en rolmodel. Het gedrag van individuen in die rollen wordt beïnvloed door psychologische factoren, zoals gewoonten, overtuigingen van hoe anderen tegen het vraagstuk aankijken en ermee omgaan, attitudes en emoties. En hoewel de meeste mensen klimaatverandering erkennen en zich hier ook zorgen over maken, praten zij hier weinig over. Hierdoor onderschatten zij vaak de mate waarin anderen zich zorgen maken en hun bereidheid om duurzamer gedrag te vertonen. Het is daarom van groot belang dat mensen niet alleen hun individuele (consumenten)gedrag veranderen, maar hierover ook in hun rol als burger of professional met elkaar in gesprek gaan.

Sociale transitie

Ook spelen de sociale en fysieke omgeving een belangrijke rol. Denk bijvoorbeeld aan wat anderen doen en belangrijk vinden, hoe de infrastructuur is ingericht en de beschikbaarheid van betaalbare duurzame alternatieven. Deze factoren worden op hun beurt beïnvloed door o.a. beleid en commerciële belangen, waar consumenten- en stemgedrag evenals de publieke opinie ook op van invloed zijn. Op dit moment is de omgeving nog zo ingericht dat het moeilijk en vaak onaantrekkelijk is om duurzame keuzes te maken. Gedragsverandering komt dan ook onvoldoende op gang.

Door zich actief en collectief in te zetten kunnen mensen bijdragen aan de verandering van sociale normen en van het sociale, economische en politieke systeem. Dit zal gedragsverandering uiteindelijk makkelijker maken.

Klimaat- en gedragspsychologen helpen beleidsmakers, burgers, bedrijven en andere organisaties bij een transitie naar een toekomstbestendige samenleving. Zij bieden bijvoorbeeld ondersteuning voor verbindende gesprekken, analyseren de interacties tussen omgeving en gedrag, en geven advies voor effectief beleid. Op die manier kunnen zij ertoe bijdragen dat psychologische factoren én de omgeving duurzame gedragsverandering makkelijk en aantrekkelijk maken.

[1] De term klimaat- en gedragspsychloog is inmiddels een ingeburgerd begrip. Vandaar dat we daarbij aansluiten in deze factsheet. Het is geen officiële beroepstitel, wel een relevante functie met impact in organisaties en de samenleving.'

Nederlands Instituut van Psychologen

Het individu heeft invloed op het systeem en andersom

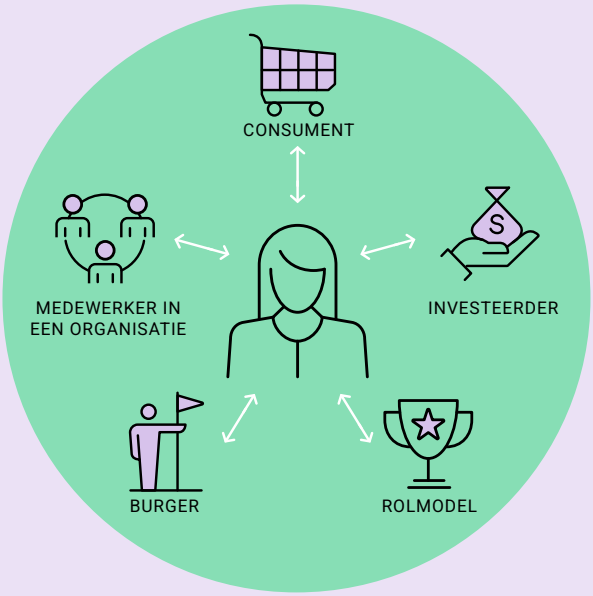

De figuur is gebaseerd op Nielsen et al (bron: Nielsen, K.S., Nicholas, K.A., Creutzig, F. et al. The role of high-socioeconomic-status people in locking in or rapidly reducing energy-driven greenhouse gas emissions. *Nat Energy* 6, 1011–1016 (2021).

Wat is een klimaat- en gedragspsycholoog?

Klimaat- en gedragspsychologen zijn op masterniveau geschoolde psychologen. Zij werken vanuit een sociaal-economische psychologische achtergrond en hebben specifieke kennis en deskundigheid bij projecten op het snijvlak van klimaat en mobiliteit, consumeren, wonen en eten. Ze brengen science-based kennis en expertise in over de determinanten van het gewenste gedrag en welke type beleidsmaatregelen, interventies en campagnes geaccepteerd worden en effectief zijn. Zij werken multidisciplinair samen met andere duurzaamheids-professionals, zoals ecologen of milieukundigen.

Ze brengen science-based kennis en expertise in over gedrag en effectiviteit van interventies.

Naast de klimaat- en gedragspsychologen bestaan er psychologen die werken met het thema klimaat vanuit een achtergrond in de klinische psychologie. Zij worden weleens aangeduid met de term ‘klimaatpsycholoog’. Zij houden zich bezig met klimaatgerelateerde psychische klachten, zoals angst voor overstromingen of stemmingsproblemen door de klimaatcrisis.

Klimaat- en gedragspsychologen zijn expert in:

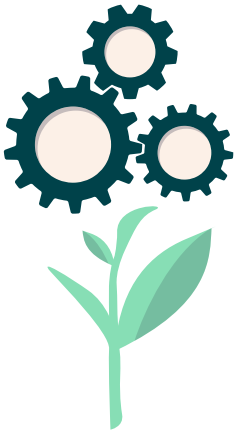

- → Ontwikkelen, implementeren en evalueren van op gedragsverandering en beïnvloeding gerichte:
  - Beleidsmaatregelen
  - Interventies
  - Campagnes
- → Onderzoek en advies m.b.t. klimaat- en gedragsverandering tijdens het gehele traject of stappen daarin.
- → Ontwikkelen en verzorgen van trainingen (bijvoorbeeld rondom het verhogen van participatie).
- → Kwantitatief en kwalitatief onderzoek bij de doelgroep.
- → Draagvlak meten en vergroten met methoden en technieken over gedragskennis.

Deze factsheet is in 2026 geüpdatet door het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP). Het NIP is met ruim 17.000 leden al meer dan 80 jaar de grootste vereniging van psychologen in Nederland. Wij ondersteunen psychologen, bewaken de professionele norm van ons vak en bevorderen een hoge wetenschappelijke standaard. We behartigen de belangen van psychologen, we bevorderen de inzet van de psychologie, versterken de positie van psychologen in alle werkvelden en we ondersteunen de leden in hun beroepsuitoefening. Om te zorgen dat er maximaal gebruik gemaakt kan worden van wetenschappelijke en praktijkkennis over klimaat gerelateerde gedragsverandering, heeft het NIP de ‘Expertgroep Klimaat- en Gedragsverandering’ opgericht. Bij vragen kun je contact opnemen met het NIP via info@nip.nl.

Kijk voor meer informatie:
NIP Expertgroep Klimaat- en Gedragsverandering
en Sectie Sociale Psychologie

Nederlands Instituut van Psychologen